

Ks. Krzysztof Bielawny
Gietrzwałd

Ignacy Wysoczański – biskup Kościoła starokatolickiego i kościołów wschodnich

Wprowadzenie

Dzieje Kościoła Chrystusowego przez wieki naznaczone były nie tylko radością, ale także i smutkiem z powodu podziałów, których na przestrzeni II tysiącleci było tak wiele. Jedną ze wspólnot odłączonych od Kościoła rzymskokatolickiego jest Kościół starokatolicki, który powstał po I soborze watykańskim w 1870 r. Na soborze część ojców wystąpiła przeciwko przyjętej konstytucji dogmatycznej *De ecclesia Christi*, ogłoszonej w bulli *Pastor aeternus*, ponieważ nie zgadzała się z przyjętym dogmatem o nieomyślności papieża. To przyczyniło się do rozłamu w Kościele.

Wybitną postacią w tworzeniu Kościoła starokatolickiego był prof. Ignacy von Döllinger. Deklaracja Utrechcka z 24 września 1889 r. wytyczyła drogę Kościołowi starokatolickiemu. Pisano w niej: „(...) odrzucamy watykańskie dekryty z 18 lipca 1870 roku o nieomyślności i uniwersalnej jurysdykcji, czyli kościelnej wszechwładzy papieża rzymskiego, gdyż są one sprzeczne z wiarą starego Kościoła i burzą ustrój starokościelny. Nie przeszkadza nam to jednak w uznaniu historycznego prymatu, tak jak kilka Soborów ekumenicznych i Ojcowie starego Kościoła przyznawali go biskupowi Rzymu jako *primus inter pares* za zgodą całego Kościoła pierwszego tysiąclecia”¹.

Polska a starokatolicyzm

Kościół starokatolicki dotarł także do Polski. Miał własną hierarchię, strukturę organizacyjną, a także swoich wiernych. Jedną z wybitniejszych postaci tego Kościoła był Ignacy Wysoczański, który urodził się 6 stycznia 1901 r. w Komarnikach, w woj. łwowskim. Rodzicami jego byli Jan i Anna z domu Matkowska². Tak scharakteryzowano sylwetkę 45-letniego biskupa: „wzrost – średni, twarz – owalna, włosy – ciemny blond, oczy – niebieskie”³.

Po odbyciu studiów filozoficzno-teologicznych przyjął święcenia kapłańskie z rąk ks. bpa Kościoła polsko-starokatolickiego Józefa Zielonki w Warszawie, 30 lipca 1932 r.⁴. Po święceniach kapłańskich rozpoczął pracę w Kurii Biskupiej w Łucku, na stanowisku

¹ Cyt. za M. Ambroży, *Historyczne i teologiczne tło powstania Starokatolicyzmu*, w: *Bisku Franciszek Hodur (1866 – 1953). Życie – dokonania – znaczenie*, pod. red. bpa J. Jezierskiego, Olsztyn 2001, s. 204.

² Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, *Dział Historii* (dalej MDH), syg. 5782 OMO, *Legitymacja* nr 24/48; por. *Archiwum Państwowe w Olsztynie* (dalej APO), *Wydział DS. Wyznań*, syg. 444/123, *List Apostolski o sukcesji i Jedności Kościelnej i jego działaniu na świecie*, z dnia 26 .01. 1969 r.

³ Tamże, s. 2.

⁴ Tamże, syg. 5775 OMO, *Świadectwo święceń kapłańskich Ignacego Wysoczańskiego z 1932 r.*; tamże, syg. 5776 OMO.

Administradora z wszelkimi prawami biskupimi, bez ograniczeń⁵. Przebywający w Polsce ks. Eugeniusz Kupski, Biskup Wschodniego Prawowiernego Katolickiego Apostolskiego Kościoła z diecezją na terenie Stanów Zjednoczonych i Kanady, zwrócił się z prośbą do władz państwowych w Polsce o umożliwienie działalności duszpasterskiej ks. Ignacemu Wysoczańskiemu. Bp Kupski prośbę skierował do Ministerstwa Oświaty i Wyznań religijnych w Warszawie 5 lutego 1936 r. O fakcie tym poinformował ks. Wysoczańskiego 24 marca 1936 r.⁶

Po wkroczeniu wojsk radzieckich na teren polski 17 września 1939 r. ks. Wysoczański wraz z dużą grupą Polaków został wzięty do niewoli. Zaocznym wyrokiem sądu w Moskwie (tzw. trójki) został skazany na 17 lat pracy na Syberii w Workucie. Po kilku miesiącach pracy w nieludzkich warunkach w workuckim łagrze został zwolniony, a następnie otrzymał przydział ? do II Korpusu Polskiego gen. Władysława Andersa. W armii Andersa miał stopień pułkownika i był kapłanem dla żołnierzy i rodzin prawosławnych, które stanowiły bez mała połowę stanu osobowego korpusu⁷. Kiedy w 1942 roku gen. Andres wraz z całym korpusem dotarł do Teheranu, w tym samym roku, we wrześniu ks. Wysoczański znalazł się w obozie cywilnym ulokowanym na terenie tego miasta. Podczas pobytu na uchodźstwie przyjął sakrę biskupią 8 sierpnia 1943 r. z rąk Arcybiskupa Konstantynopola Kościoła Koptyjskiego K. Curielasa D. D⁸ oraz bpa Piotra Kalamazisa w katedrze anglikańskiej w N'Dola w Tanganice⁹.

Po skończonej wojnie, w 1947 r. jako biskup Kościoła starokatolickiego wizytował placówki w różnych zakątkach świata. W tymże roku przebywał wśród tubylców w Afryce, a także wśród emigrantów z Polski¹⁰. W tym czasie podlegał jurysdykcji biskupa starokatolickiego z USA, Józefa Zielonki¹¹. Do Polski powrócił 12 lutego 1948 r.¹²

Kościół starokatolicki w Polsce uzyskał osobowość prawną Dekretem nr 319, z dnia 5 września 1947 r., a potwierdzony został w Dzienniku Ustaw z dnia 17 września 1947 r. (Dz. U. z 1947 r. nr 59, poz. 3161).

Powrót do kraju – 1948 r.

Po powrocie do kraju, kilka dni później, bo już 19 lutego 1948 r. ks. bp Wysoczańskiego mianowano biskupem sufraganiem Kościoła starokatolickiego na terenie całej Polski. Został upoważniony do erygowania nowych parafii, reprezentowania Kościoła starokatolickiego wobec władz państwowych, a także do zawieszania kapłanów, którzy nie zachowują dyscypliny kościelnej. Nominację bp Wysoczański przyjął z rąk arcybiskupa Kościoła starokatolickiego ks. Zygmunta Szypolda¹³. W dniu, w którym ks. I. Wysoczański otrzymał dekret powołujący go na biskupa sufragana, ks. Z. Szypold był nominatem, ale jeszcze nie przyjął sakry biskupiej. Miało to nastąpić niebawem, i rzeczywiście, sakrę biskupią przyjął 13 kwietnia 1947 r. w mariawickim kościele parafialnym w Łodzi. Konsekracji udzielił abp mariawicki M. Jakub Próchniewski w asyście bpa M. Tomasa

⁵ Tamże, syg. 5777 OMO, Pismo do Ignacego Wysoczańskiego z 24 marca 1936 r. Zdjęcie z pobytu

⁶ Tamże.

⁷ T. Nasierowski, Unia Kościoła Starokatolickiego w Polsce z Cerkwią Staroobrzędowną w Rumunii – idea a rzeczywistość, „Nomos” 1994 nr 7- 8, s. 56 –57.

⁸ MDH, syg. 5778, Zaświadczenie dotyczące konsekracji I. Wysoczańskiego z dnia 25 .07. 1945 r.

⁹ T. Nasierowski, Unia Kościoła, s. 57.

¹⁰ MDH, syg. 5793 OMO, Zdjęcie z pobytu w Afryce; por. MDH, syg. 5792 OMO, w Afryce.

¹¹ T. Nasiewski, Unia Kościoła, s. 57.

¹² Tamże.

¹³ Tamże, syg. 5781 OMO, Nominacja Ignacego Wysoczańskiego z 1948 r. Mimo, że nie przyjął jeszcze sakry biskupiej, tak podpisywał się pod dokumentami, które wystawiał.

Csernohorskiego, reprezentanta Kościoła mariawickiego na Węgrzech. Przed wojną ks. Szypold był duchownym Kościoła mariawickiego¹⁴.

Od maja 1948 r. ks. bp I. Wysoczański zamieszkał w Łodzi, gdzie mieściła się Kuria Biskupia Kościoła starokatolickiego¹⁵. Wcześniej mieszkał we Wrocławiu, a jeszcze wcześniej - w Toruniu¹⁶. Kuria biskupia Kościoła starokatolickiego we Wrocławiu na posiedzeniu kapituły katedralnej w dniu 4 marca 1951 r. upoważniła bpa Wysoczańskiego do erygowania nowych parafii na terenie województwa pomorskiego¹⁷.

Działalność Kościoła starokatolickiego w Polsce została dość mocno ograniczona i osłabiona po 1948 r. Przyczyną tego stanu rzeczy było przejście ks. bpa Władysława Farona wraz z dużą grupą duchownych do Kościoła rzymskokatolickiego. Fakt ten tak wówczas opisał „Tygodnik Powszechny”: „ (...) powrót do Kościoła przywódców sekty starokatolickiej (...) ten moment zdaje się wskazywać na to, że Kościół starokatolicki wszedł już obecnie w stadium ostatecznej likwidacji”¹⁸. Nie tylko to osłabiało działalność duszpasterską Kościoła starokatolickiego, ale także niechęć z jaką się spotykał ze strony Kościoła polskokatolickiego. Natomiast władze z Utrechtu kładły nacisk na zjednoczenie się obu Kościołów. Nie brakowało także problemów z Kościołem rzymskokatolickim. Dodatkowo władze komunistyczne w Polsce chciały wykorzystać Kościół starokatolicki przeciwko Kościołowi rzymskokatolickiemu. Tym próbom zdecydowanie przeciwstawił się bp Z. Szypold, który na dowód protestu wraz z całym Kościołem starokatolickim wystąpił z Polskiej Rady Ekumenicznej¹⁹.

Mimo tak wielu trudności i niezrozumienia ze strony władz państwowych obaj biskupi - ks. Z. Szypold i ks. I. Wysoczański - 24 września 1953 r. skierowali memoriał do Rady Państwa, w którym pisali: „Zabytkowe kościoły starokatolickie zamieniają się w gruzy i ruinę, a nawet są rozbierane (np. katedra we Wrocławiu). Kościoły (...) są dewastowane, i to celowo. Wywozi się z nich urządzenia kościelne, jak ołtarze, ławki, organy (...). Podłogi zostają zerwane”²⁰. Mimo apelu skierowanego do władz państwowych proces odbierania świątyń Kościołowi starokatolickiemu trwał nadal, a te odebrane przekazywano Kościołowi polskokatolickiemu.

Przed 1957 r. bp Wysoczański został podniesiony do godności arcybiskupa metropolii warszawsko-olsztyńskiej. Następnie 20 marca 1957 r. arcybiskupa Wysoczańskiego mianowano także biskupem Kościoła Wschodniego Starego Obrządku (prawosławnego) na terenie całej Polski. Związki z tym Kościołem rozpoczął bp Wysoczański w 1953 r., otrzymał wówczas kilka modlitewników w języku satrocerkiewnym. Wśród zachowanych ksiąg odnajdujemy *Pismo św.* w języku rosyjskim i kilka modlitewników w języku starocerkiewnym²¹. Nominacje otrzymał od Tichona, metropolity Staroobrzędowego Kościoła Prawosławnego Hierarchii Bielekiernickiej i Braiłowskiej i wszystkich Narodowych Demokratycznych Republik w Republice Rumuńskiej²². Nominacja została potwierdzona na zjeździe Soboru Metropolitów i Biskupów. Jego biskupia posługa tego Kościoła obejmowała obszar poza Polską. Otrzymał jurysdykcję na teren Europy zachodniej, Stanów

¹⁴ T. Nasierowski, *Unia Kościoła*, s. 57.

¹⁵ MDH, syg. 5782 OMO, legitymacja nr 24/84, s. 5.

¹⁶ Tamże, syg. 5783 OMO, Potwierdzenie zameldowania.

¹⁷ Tamże, syg. 5783, Nominacja z dnia 6 marca 1951 r.

¹⁸ Cyt. za T. Nasierowski, *Unia Kościoła*, s. 57.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże, s. 58.

²¹ Kilka ksiąg, które były własnością bpa Wysoczańskiego znajduje się w Bibliotece Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie. W kilku ksiągkach zachowały się dedykacje z dokładną datą ofiarowania książki. I tak znajdujemy tam datę – 19 .10. 1953 r. dar od bpa Jana Staroobrzędowego Wschodniego Kościoła; w innej 19 .03. 1954 r.

²² Tamże, syg. 5788 OMO, Nominacja I. Wysoczańskiego z 1957 r.

Zjednoczonych, Kanady, Łotwy i Litwy²³. Bezpośrednim zwierzchnikiem bpa Wysoczańskiego w tym Kościele był metropolita Tichon.

Niebawem przyszła kolejna nominacja. 29 marca 1957 r. został mianowany przez arcybiskupa metropolitę Kościoła starokatolickiego na Węgrzech i Czechosłowacji, msgr. Tomasza J. Fehérvárya²⁴ także arcybiskupem i Metropolitą Kościoła starokatolickiego na Węgrzech i w Czechosłowacji. Niespełna rok wcześniej, bo 31 stycznia 1956 r. Starokatolicki Kościół na Węgrzech zwrócił się z prośbą o przyjęcie do unii Kościoł na Węgrzech do Kościoła w Polsce. W imieniu Kościoła na Węgrzech prośbę skierował arcybiskup Fehérvárya, a także przedstawiciel duchowieństwa, Seminarium Duchownego i Rady Kościoła²⁵.

Arcybiskup Fehérvárya w dekrecie zwrócił się z prośbą do arcybiskupa Wysoczańskiego, by zamieszkał w Budapeszcie²⁶. Najprawdopodobniej nie skorzystał z propozycji przeprowadzenia się do Budapesztu i nadal został w Polsce. Do Unii między Kościołem na Węgrzech a Kościołem w Polsce doszło 29 marca 1957 r. Każdy z Kościołów był autonomiczny. Po kilku latach z dwóch autonomicznych Kościołów tworzących unię 24 kwietnia 1961 r. powstał jeden Kościół, którego arcybiskupem od tego dnia był ks. I. Wysoczański²⁷.

W 1958 r. ks. bp I. Wysoczański zawarł związek małżeński z Katarzyną z domu Ratajską, urodzoną 19 lipca 1900 r. w (Kancu?) Podolskim²⁸.

Pobyty w Kosewie koło Mrągowa (1961 –75)

W 1961 r. ks. bp I. Wysoczański wraz z żoną przeprowadził się do Kosewa, gdzie w 1969 r. zakupił domek jednorodzinny za 24 tys. zł²⁹. W budynku było pięć pokoi i kuchnia. Do budynku należała także 25-arowa działka³⁰. Po zamieszkaniu w Kosewie rozpoczął starania wraz grupą kilkunastoosobową Kościoła starokatolickiego założenia stowarzyszenia pod nazwą „Chrześcijańska Misja Filantropii Pokoju Świata”. Na początku września 1962 r. zorganizował Ogólnopolski Sobór Misji Filantropii Pokoju Świata w Kosewie. W sporządzonym protokole z Soboru w punkcie drugim czytamy, „Solidaryzujemy się jako Rada Soborowa z dzisiejszą polityką rządów Demokratycznych i Polski Ludowej, jak również z uchwałą Konferencji Genewskiej o zwalczaniu propagandy wojennej”³¹. Zwołanie Soboru i wybór nowych władz Kościoła starokatolickiego miało na celu uzyskanie osobowości prawnej nowo powołanego stowarzyszenia. Potrzebna była także siedziba nowego kościoła, a najlepiej jakiś klasztor albo kościół poprotestancki, których na terenie Mazur było w tym czasie bardzo dużo.

By zaradzić temu, kilkanaście dni później, 27 września 1962 r. Kancelaria Biskupa Staroobrzędowego Wschodniego Kościoła w Polsce wydała dekret kasacyjny żeńskiego klasztoru staroobrzędowego w Wojnowie. W dekrecie kasacyjnym napisano: „Klasztor żeński (...) wpadając w błędy filipońskie oraz biorąc pod uwagę obecny stan rzeczy, po zbadaniu strony zainteresowanej postanowiliśmy na mocy naszego urzędu znieść klasztor

²³ Tamże, syg. 5785 OMO, Dekret z dnia 20 marca 1957 r.

²⁴ Na dekrecie ks. arcybiskupa Fehérvárya istnieje zapis przyjęcia sakry biskupiej kolejności chronologicznej. I tak: Gerardus Gul, 1892 – Michael Kowalski, 1909 - James Próchniewski, 1910, Thomas Fehérváry, 1945.

²⁵ MDH, syg. 5784 OMO, Pismo do arcybiskupa I. Wysoczańskiego z dnia 31 .01. 1956 r.

²⁶ Tamże, syg. 5786, Decret z dnia 29 marca 1957.

²⁷ Tamże, syg. 5787 OMO, Dekret z dnia 26 .04. 1961 r., Nr 289 – A – 1961.

²⁸ APO, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie, Wydż. DS. Wyznań (dalej PWRN), syg. 444/123, Notatka informacyjna z 16 .01. 1971 r.

²⁹ Tamże, Notatka informacyjna z dnia 16 .01. 1971 r.

³⁰ Tamże, s. 1.

³¹ Tamże, Protokół z dnia 8 .09. 1962.

żeński i zaopiekować się byłymi siostrami – starszycami, zaspakajając ich potrzeby duchowe i materialne. Cerkiew z klasztorem przeznaczamy do użytku Chrześcijańskiej Misji Pokoju Świata Staroobrzędowego Wschodniego Kościoła³². Do pisma kasacyjnego dołączony został załącznik, w którym podano uzasadnienie oparte na Prawie Kanonicznym obowiązującym w Staroobrzędowym Wschodnim Kościele.

Bp Wysoczański jako zwierzchnik tego Kościoła zwracał się 21 października 1962 r. do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, Wydziału Ds. Wyznań w Olsztynie z pisemną prośbą o zarejestrowanie go jako duchownego Staroobrzędowego Kościoła Wschodniego w Polsce. Wraz z nim pisma o podobnej treści z tą samą datą skierowali do PWRN w Olsztynie ks. dr Andrzej Cwiliński – jako biskup ordynariusz diecezji olsztyńsko-białostockiej, ks. Jakub Jan Malczewski – biskup kanclerz konsystorza, ks. kan. Rajmund Kiecana, zam. w Krakowie. Poza tym do PWRN w Olsztynie złożono z tą samą datą podanie z prośbą o zarejestrowanie parafii tegoż Kościoła w Baranowie. W podaniu napisano: „Prośbę naszą motywujemy tym, że przychylając się do życzeń okolicznego i miejscowego ludu, by spełniać wśród nich duszpasterskie obowiązki, uprzejmie prosimy wyżej wymieniony Urząd o pozytywne załatwienie naszej prośby. Nadmieniamy, że korzystać będziemy wspólnie z kościoła wraz z parafią ewangelicką w Baranowie pow. Mrągowo³³”.

Po kasacji klasztoru Kuria Biskupa SWKwP złożyła 21 października 1962 r. podanie do PWRN w Olsztynie o przydzielenie cerkwi, byłego klasztoru żeńskiego w Wojnowie temuż Kościołowi. Prośbę motywowano: „(...) Kościół Staroobrzędowy prawnie istniejący w Rzeczypospolitej Polskiej ma prawo ubiegania się o obiekty sakralne będące własnością Państwa. Cerkiew w Wojnowie zajmuje osiem siostr wspomnianego wyznania. Zgodnie z kanonami Staroobrzędowego Kościoła wszelkie klasztory są pod opieką Zwierzchnika Staroobrzędowego Kościoła w Polsce³⁴. Za zwierzchnika tego Kościoła uważał się ks. bp I. Wysoczański, toteż podejmował takie działania w stosunku do klasztoru żeńskiego w Wojnowie.

Jednak PWRN w Olsztynie odmówiło rejestracji parafii w Baranowie oraz przejęcia klasztoru żeńskiego w Wojnowie i zorganizowania w nim „Chrześcijańskiej Misji Filantropii Pokoju Świata”³⁵.

Pod koniec życia ks. bp Z. Szypold, zwierzchnik Kościoła starokatolickiego w Polsce, przesłał list do bpa I. Wysoczańskiego, w którym pisał: „Ponieważ czuje się już bardzo źle i chyba Bóg ten najsprawiedliwszy Sędzia powoła mnie niedługo przed swój tron, aby zdać przed Nim rachunek, dlatego chciałem na wypadek mojej śmierci przekazać Ci mój Drogi Kolego w testamencie zajmowane przeze mnie stanowisko w naszym Kościele Starokatolickim. Dlatego wołam moją jest, abys Ty jako mój jedyny Kolega Współpracownik przez ostatnich kilkanaście lat życia był na wypadek śmierci jedynym moim następcą i zastępcą jako naczelnny Biskup naszego świętego Kościoła Starokatolickiego prawdziwie Chrystusowego. List ten pisany w formie testamentu i faktycznie będący moim testamentem w sprawach kościelnych”. List bp Wysoczański otrzymał w lutym 1964 r.³⁶

Ta korespondencja od ks. bpa Szypolda na nowo wlała nadzieję w ks. bpa I. Wysoczańskiego, że można jeszcze dużo zmienić, a przede wszystkim ożywić Kościół starokatolicki w Polsce. Toteż podjął nową inicjatywę – w dniach 12-14 sierpnia 1964 r. zorganizował Synod Powszechny Kościoła Starokatolickiego w Kosewie. Synodowi przewodniczył ks. Arcybiskup I. Wysoczański, w którym wzięli udział także bp sekretarz

³² Tamże, Dekret kasacyjny z dnia 27 .09. 1962 r.

³³ Tamże, Pismo Kancelarii Staroobrzędowego Wschodniego Kościoła w Polsce do PWRN w Olsztynie L.Dz. 9/62 z 21 .10. 1962 r.

³⁴ Tamże, Pismo do PWRN w Olsztynie Kancelarii Biskupa SWKwP z dnia 21 .10. 1962 r.

³⁵ Tamże, Pismo PWRN w Olsztynie do Wacława Cwiklińskiego z dnia 6 .11. 1962 r.

³⁶ MDH, syg. 5789 OMO, List do bpa Wysoczańskiego z dnia 2 .02. 1964 r.

biskupów Józef Dobrochowski, bp sufragan Władysław Kochciuk, ks. kan. wikariusz generalny Roman Karnopel, ks. dziekan Franciszek Szymkowiak, ks. Henryk Zdoliński, ks. Józef Boczek-Boczkowski z Oławy, ks. pułkownik Antoni Gomza, ks. infułat wikariusz generalny Alfred Glatel, na synod nie dotarł ks. Franciszek Staszek.

W pierwszym dniu synodu po modlitwie do Ducha Świętego powołano Prezydium Synodu, odczytano porządek obrad, krótki referat wygłosił ks. bp I. Wysoczański o Kościele starokatolickim w PRL. Po referacie wybrano pięć komisji:

- prawa kanonicznego
- dyscypliny kościelnej
- liturgii kościelnej
- prasy kościoła
- gospodarczo-finansowej.

W drugim dniu obrad, 13 sierpnia, zebrani księża uchwalili zgodnie z rezolucją Kościoła starokatolickiego we Wrocławiu z dnia 5 sierpnia 1952 r. zatwierdzoną przez ks. bpa Z. Szypolda, że jego następcą jest ks. bp I. Wysoczański. Ponadto stwierdzono na Synodzie, że jedynym spadkobiercą władzy Kościoła starokatolickiego po ś.p. Z. Szypoldzie w PRL jest bp I. Wysoczański.

Zebrani księża na Synodzie potępiłi grupy samozwańcze i pojedynczych księży występujących w imieniu Kościoła starokatolickiego w PRL, a nie będących w łączności z ks. bp I. Wysoczańskim i Synodem Kapłanów w Kosewie. Na dowód tego ks. bp Wysoczański przedstawił oświadczenie ś.p. bpa Z. Szypolda z dnia 27 stycznia 1964 r., w którym pisał o samozwańczej kapitule nieprawnie przywłaszczającej sobie różne stanowiska Kościoła starokatolickiego w PRL.

W czasie obrad Synodu ks. bp Wysoczański zaopiniował pozytywnie i podał do wiadomości obradującego duchowieństwa kandydatury trzech księży na biskupów pomocniczych. Zebrane duchowieństwo jednogłośnie zatwierdziło wnioski przez tajne głosowanie.

W czasie obrad Synodu powołano skład nowej kapituły Arcybiskupa:

1. Ks. Arcybiskup – Ignacy Wysoczański
2. Ks. Biskup – sekretarz przewodniczący kapituły Józef Dobrochowski
3. Ks. Biskup Sufragan – Władysław Kochciuk
4. Ks. mgr infułat wikariusz generalny – Cezary Glatzel
5. Ks. infułat dziekan – Franciszek Szymkowiak
6. Sekretarz kancelarii – Ratajska Katarzyna
7. Ks. Biskup Sufragan – Bogdan Filipowicz.

W czasie wieczornej Mszy św. ks. bp. Wysoczański udzielił trzem diakonom świeceń kapłańskich i konsekracji biskupiej na sufraganów Kościoła starokatolickiego.

Komisja dyscypliny kościelnej dokonała wyboru Sądu Kościelnego. Oficjałem został wybrany ks. bp I. Wysoczański, a sędziami wybrano trzech nowo konsekrowanych biskupów i ks. infułata dziekana Franciszka Szymkowiaka.

W ostatnim dniu synodu odprawiono Mszę św. pontyfikalną o błogosławieństwo Boże dla władz państwowych w PRL i o pokój na świecie. Duchowieństwo zgromadzone na Synodzie wysłało depeşe gratulacyjną do Przewodniczącego Rady Państwa ob. Edwarda Ochaba. W depeşy napisano: „Duchowieństwo Kościoła starokatolickiego zgromadzone na synodzie w Kosewie w dniach od 12 do 15 sierpnia 1964 r. składa przysięgę na wierność i posłuszeństwo Kościołowi starokatolickiemu oraz lojalności wobec władz Polski Rzeczypospolitej Polskiej”³⁷.

³⁷ APO, PWRN, syg. 444/123, Program obrad Synodu Kościoła starokatolickiego w Kosewie w 1964 r.

Po zakończonym Synodzie 13 czerwca 1965 r. przedstawiciele Kościoła starokatolickiego wystosowali Memoriał do Głównego Urzędu do Spraw Wyznań w Warszawie. W piśmie kilkustronicowym przedstawiono w dwóch punktach sytuację i położenie dotychczasowe Kościoła starokatolickiego w Polsce. W I części ukazano jego początki i trudną drogę przez dzieje Kościoła. W II części nakreślono plany działalności Kościoła po zmianie nazwy na „Chrystusowy Kościół Staro-katolicki” w Polsce. W Memoriale pisano: „Wprowadzona nowa nazwa Kościoła pozwoli zlikwidować wszystko to, co było złe, sprzeczne z naszymi ideałami, przyniesie natomiast ulgę, gdyż raz na zawsze zlikwidujemy wszelkie grupki duchowieństwa, które podszywają się pod Kościół starokatolicki. Innymi słowy przeprowadzimy całkowitą reorganizację Kościoła starokatolickiego w Polsce na nowych podstawach. Żadnych kapłanów z tak zwaną przeszłością nie będziemy przyjmować”. Memoriał kończono prośbą do władz państwowych o zarejestrowanie prawne Kościoła starokatolickiego z nową nazwą i jego władz zwierzchnich³⁸. Do Memoriału dołączony został także schemat organizacyjny nowego Kościoła. Najwyższa władza w „Chrystusowym Kościele Staro-katolickim” należała do Synodu, „który wybiera jako władzę wykonawczą, przed nim odpowiedzialną, arcybiskupa oraz radę synodalną Kościoła i inne władze kościelne”³⁹. Na terenie Polski Kościół podzielony byłby na cztery diecezje: małopolską – siedziba biskupa w Krakowie, wielkopolską – siedziba w Poznaniu, pomorsko-warmińsko-mazurską - z siedzibą w Olsztynie-Kosewo, warszawska – siedziba w Warszawie lub Łodzi. Diecezje podzielone na dekanaty, a dekanaty na parafie⁴⁰. Wraz z memoriałem dołączono Statut „Chrystusowego Kościoła Staro-katolickiego” w Polsce⁴¹.

Do Memoriału dołączono dwa pisma, w jednym podano liczbę duchownych zaangażowanych czynnie w Kościele starokatolickim. Podano ich ośmiu, w tym jeden biskup, sześciu księży i jeden diakon⁴². W drugim piśmie wymieniono 13 duchownych, którzy zostali pozbawieni misji kanonicznej Kościoła starokatolickiego w Polsce. Wśród tych duchownych było dwóch biskupów, dziewięciu księży i dwóch braci zakonnych⁴³.

Dokładnie miesiąc później, 13 lipca 1965 r. ks. bp I. Wysoczański skierował pismo do Prezydium Powiatowej Rady Narodowej, Wydziału ds. Wyznań w Mrągowie, w którym podał, że na terenie województwa olsztyńskiego mieszka około 130 osób zdecydowanych wyznawców. Jednak na dzień dzisiejszy trudno jest określić, czy ta liczba jest adekwatna. Pisał: „Musimy posiadać kościoły względnie kaplice, czy też inne pomieszczenia, wówczas założymy parafie i po pewnym czasie będziemy w możności przedstawić Wam statystycznie ilość wiernych. Inaczej jest to niemożliwe.

Prosimy tylko o wskazanie nam opuszczonych obiektów sakralnych, które przejmujemy i zagospodarujemy, otaczając zabytkowe opieką specjalną”⁴⁴. Ks. bp Wysoczański ponowił swoją prośbę o zarejestrowanie „Chrystusowego Kościoła Staro-katolickiego” w Polsce wysyłając pismo do PWRN w Olsztynie 3 sierpnia 1965 r⁴⁵. Do pisma dołączył załącznik, w którym podał wykaz członków założycieli związku religijnego. Wykaz zawierał 15 osób. Jednak z czasem zebrane podpisy tylko przysporzyły problemów. Wśród członków założycieli podpisy złożyli także mieszkańcy Kosewa, którzy jak później twierdzili w

³⁸ Tamże, Memoriał z dnia 13.06.1965 r.

³⁹ Tamże, Statut „Chrystusowego Kościoła Staro-katolickiego” w Polsce, Kraków –Kosewo 1965, s. 5

⁴⁰ Tamże, Schemat organizacyjny „Chrystusowego Kościoła Staro-katolickiego” opracował w Krakowie-Kosewie ks. Krzysztof –Józef Fornagel – wikariusz generalny, 1 05. 1965 r.

⁴¹ Tamże, Statut „Chrystusowego Kościoła Staro-katolickiego” w Polsce, Kraków –Kosewo 1965.

⁴² Tamże, Pismo do Głównego Urzędu do Spraw Wyznań w Warszawie z 12.07.1965 r., L.dz. 136/65.

⁴³ Tamże, Pismo L.dz. 159/65 z dnia 12 lipca 1965 r.

⁴⁴ Tamże, Pismo ks. bpa Wysoczańskiego z 13.07.1965 r. do Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Mrągowie.

⁴⁵ Tamże, Pismo bpa I. Wysoczańskiego z dnia 3.08.1965 r. do PWRN w Olsztynie.

oświadczeniach, zostali wprowadzeni w błąd przez ks. bpa Wysoczańskiego. W jednym z oświadczeń czytamy: „Było to w pierwszej połowie miesiąca sierpnia br. (przy. autora -1965 r.), dokładnej daty nie pamiętam, przyszedł do mojego domu ob. Wysoczański Ignacy, który oświadczył, iż w porozumieniu z PPRN w Mrągowie został upoważniony do zebrania podpisów osób, które wyrażają zgodę na przekazanie kościoła ewangelickiego w Baranowie Kościołowi rzymskokatolickiemu. Powiedział, że sprawa ta jest już załatwiona przez PPRN w Mrągowie. (...) Po upływie krótkiego czasu, doszły do mnie wieści, iż jakoby podpisy zbierane przez ob. Wysoczańskiego były wyrażeniem zgody na założenie jakiejś sekty religijnej, a nie miało to nic wspólnego z przekazaniem kościoła”⁴⁶.

Śmierć ks. bpa Z. Szypolda (1964 r.) dla władz komunistycznych była pretekstem do zawieszenia działalności Kościoła starokatolickiego w Polsce i odebrania mu osobowości prawnej, którą otrzymał w 1947 r. Mimo tego, że był następcą w osobie ks. bp I. Wysoczańskiego. Decyzję o odebraniu osobowości prawnej Kościołowi starokatolickiemu wydano 5 sierpnia 1965 r. W piśmie tym czytamy:

„1/ odmawiam zatwierdzenia >Statutu Chrystusowego Kościoła Starokatolickiego w Polsce< nadesłanego przy piśmie ob. Jana Ignacego Wysoczańskiego i innych osób z dnia 13 czerwca 1965 r. L. Dz. 120/65;

2/ stwierdzam, że Kościół starokatolicki obecnie nie posiada prawnej reprezentacji”. W uzasadnieniu tej decyzji dyrektor urzędu dr Aleksander Skarżyński pisał: „W lutym 1948 r. ówczesny zwierzchnik kościelny Kościoła Starokatolickiego ks. Faron przeszedł wraz z większością duchownych i wiernych tego Kościoła do Kościoła rzymskokatolickiego. Działalność Kościoła starokatolickiego kontynuował jedynie ks. bp Z. Szypold wraz ze znikomą, kilku- lub kilkunastoosobową grupą wiernych.

Po śmierci ks. Szypolda w dniu 19 lutego 1964 r. ta grupa wiernych zaprzestała wszelkiej działalności i nie została powołana przez wiernych nowa prawna reprezentacja. (...) Decyzja niniejsza jest ostateczna”⁴⁷. Za nielojalność wobec władz komunistycznych Kościół starokatolicki został pozbawiony jakichkolwiek praw w Polsce po 1965 r. Taki stan rzeczy trwał aż do 1989 r.

Mimo pozbawienia Kościoła starokatolickiego osobowości prawnej przez władze komunistyczne w Polsce, bp Wysoczański nadal pełnił w nim funkcje zwierzchnią. Udzielał sakramentów, duszpasterzował. A dnia 4 lipca 1966 r. udzielił we Wrocławiu święceń kapłańskich Józefowi Dutkiewiczowi⁴⁸. Nie mogły tego tolerować władze komunistyczne. Szybko reagowały na taką działalność, jak to określały – nielegalną. Wbrew „porządkowi w państwie prawa”. Ks. bp Wysoczański nadal posługiwał się pieczęciami Kościoła starokatolickiego, na co zareagowały bezwzględnie władze państwowe. Zawezwały bpa Ignacego 24 marca 1967 r. do Mrągowa, odbierając mu okrągłą pieczęć z napisem w otoku „Ks. Ignacy Wysoczański Biskup ST – Katolickiego Kościoła”⁴⁹ i nakazując skończenia z nielegalną działalnością.

Ks. bp I. Wysoczański (miał wówczas 68 lat) wystosował List Apostolski – *O sukcesji i Jedności Kościelnej i jego działaniu na świecie*. W *Liście* tym opisał swój biogram językiem mało zrozumiałym. Wiele faktów mylił albo wyolbrzymiał. Kończąc List, pisał, że jest członkiem ZBoWiD-u, walczył z okupantem w Afryce, będąc polskim delegatem. A dziś, kiedy ma 67 lat czyni mu się wiele krzywdy jako Arcybiskupowi w Polsce Ludowej, deptana jest jego godność i Konstytucja PRL-u⁵⁰.

⁴⁶ Tamże, Oświadczenie, Kosewo dnia 30 .07. 1965 r.

⁴⁷ Tamże, Pismo z dnia 5 sierpnia 1965 r. Dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań, Nr NK – 8020/6/3/65.

⁴⁸ Tamże, Świadectwo święceń kapłańskich, Wrocław, dnia 4 lipca 1966 r.

⁴⁹ Tamże, Pismo do ob. I. Wysoczańskiego z dnia 24 .03. 1967 r., nr W – 7/8/67.

⁵⁰ Tamże, List Apostolski bpa I. Wysoczańskiego, Kosewo, 26 .01. 1969 r.

Pod koniec życia władze komunistyczne dyskredytowały jakiegokolwiek poczynania ks. bpa I. Wysoczańskiego. Niejednokrotnie w pismach urzędowych, określano że, „wszystkie stanowiska kościelne /metropolita, arcybiskup itp. jakimi ob. I. Wysoczański się posługuje są fikcją, powstała prawdopodobnie w chorej wyobraźni starszego człowieka, który wyobraził sobie, że jest zwierzchnikiem wymyślanego Kościoła”⁵¹.

Po przejściu zwierzchnictwa nad Kościołem starokatolickim przez bpa I. Wysoczańskiego w działalności Kościoła zaczął dominować nurt staroobrzędowy. Po odebraniu wszelkich praw Kościołowi starokatolickiemu, ks. bp I. Wysoczański starał się wielokrotnie o uzyskanie osobowości prawnej dla Kościoła staroobrzędowego, jednak wszelkie próby były z góry torpedowane. W jednej z decyzji odmownej z 12 sierpnia 1971 r. podsekretarz stanu w Urzędzie ds. Wyznań dr A. Skarżyński pisał: „Powstanie takiego stowarzyszenia nie odpowiada względom pożytku społecznego”⁵². Pod koniec 1971 r. w Kosewie i w powiecie mragowskim nie mieszkali już żadni wyznawcy Kościoła staroobrzędowego⁵³.

Po śmierci ks. bpa i Wysoczańskiego w 1975 r. tradycje Kościoła wschodniego kultywował następca bpa Wysoczańskiego, ks. bp Jakub Malczewski (1936 – 1990).

Zakończenie

Postać bpa I. Wysoczańskiego skupiała w sobie pierwiastki ekumeniczne, ale czy ten ekumenizm miał wszystkich łączyć, czy bardziej był on podyktowany potrzebą czasu. Pewnie potrzeba czasu zmuszała małe wspólnoty kościelne do łączenia się w jednym pasterzu. Każdy z Kościołów zachował własną autonomię, liturgię, tradycje. Ale przyglądając się naszemu bohaterowi, nasuwa się pytanie: Któremu z Kościołów był wierny? Był przecież pasterzem kilku. Ekumenizm to nie samotne duszpasterstwo. Jeden człowiek jest zbyt słaby, by zniwelować podziały, jakie się dokonały przez wieki. Nie udało się to bp I. Wysoczańskiemu, mimo że podejmował w swoim życiu różne próby na tym polu. NICH zabrzmia tu wymownie słowa ze Wstępu do Dekretu o Ekumenizmie, „*Jednym z zasadniczych zamierzeń Drugiego Watykańskiego Świętego Soboru powszechnego jest wzmożenie wysiłków dla przywrócenia jedności wśród wszystkich chrześcijan. Bo przecież Chrystus Pan założył jeden jedyny Kościół, a mimo to wiele jest chrześcijańskich Wspólnot, które wobec ludzi podają się za prawdziwe spadkobierczynie Jezusa Chrystusa. Wszyscy wyznają, że są uczniami Chrystusa Pana, a przecież mają rozbieżne przekonania i różnymi podążają drogami, jak gdyby sam Chrystus był rozdzielony. Ten brak jedności jawnie sprzeciwia się woli Chrystusa, jest zgorzeniem dla świata, a przy tym szkodzi najświętszej sprawie przepowiadania Ewangelii wszelkiemu stworzeniu*”⁵⁴.

⁵¹ Tamże, Pismo z dnia 21 .09. 1971 r. nr W. 55/9/71.

⁵² Cyt. za T. Nasierowski, Unia Kościoła, s. 58.

⁵³ APO, PWRN, syg. 444/123, Pismo z dnia 20 grudnia 1971 r. nr W 55/9/77.

⁵⁴ Sobór Watykański II, Dekret o Ekumenizmie – Wstęp, wyd III, Pallotinum, s. 203.